А.Л.Папікян,
кандидат історичних наук, доцент,
Львівський державний університет внутрішніх справ

БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ (1918 – 1920 РР.)

У XX століття Австро-Угорська імперія ввійшла з тягарем проблем і протиріч. Розвиток історичних подій вже у 1916-1917 рр. переконливо довів необхідність перебудови державного устрою в цій країні та проведення реформ, спрямованих на розширення прав народів, які проживали на теренах імперії. Поштовхом до подальшої боротьби за свої права для українців, які мешкали на землях Австро-Угорщини, стало проголошення IV Універсалом Центральної Ради 22 січня 1918 р. державної незалежності Української Народної Республіки. Виникнення самостійної Української держави посилило ідею об'єднання території Галичини, Лемківщини, Буковини, які тоді входили до складу Австро-Угорщини, із Наддніпрянською Україною. Зрозуміло, що це викликало шалений опір австрійської адміністрації. Але українці вже розпочали підготовку до реалізації цієї ідеї. Передусім необхідно було створити власні військові загони, які мали усунути австрійську адміністрацію на місцях і передати владу до рук українських урядовців. Так, наприкінці вересня 1918 р. з ініціативи Василя Панейка та Степана Барана зі старшин-українців австрійської армії було створено Військовий комітет. До його складу також увійшли І. Кивелюк, В. Бачинський, Л. Цегельський. Цей комітет прийняв рішення про створення українських військових загонів. Згідно з цією ухвалою, у Львові був створений військовий комітет у складі І. Рудницького, Л. Огоновського, Каравана, Ватрана, Бараника і В. Полянського. Він отримав назву Український генеральний військовий комісаріат. Основою української військової сили, за планами Військового комісаріату, мали стати вояки з Легіону Українських січових стрільців. Але труднощі були в тому, що Легіон

УСС тоді був розташований на Буковині і перевести його до Львова не вдалося. Тому Військовий комісаріат мав розраховувати лише на ті сили, що знаходились у Львові – загони львівського гарнізону.

18 жовтня 1918 р. у Львові відбулося зібрання всіх послів-українців австрійського парламенту, галицького і буковинського сеймів, церковних діячів для вирішення майбутнього західноукраїнських земель. Було ухвалено створити Українську Національну Раду – повноважного представника українського народу. УНРада проголосила, що вся українська етнографічна територія констатується як українська держава: до неї входили Східна Галичина з Лемківщиною, північно-західна Буковина та українська частина північно-східної Угорщини, себто Закарпаття. Велика увага була приділена обговоренню питання про ставлення до Української держави, на чолі якої стояв гетьман П. Скоропадський. Вирішили не проголошувати поки що державної єдності з гетьманською Україною. 19 жовтня 1918 р. на засіданні Української Національної Ради були обрані керівні органи. Головою УНРади став Євген Петрушевич, делегатуру очолив Кость Левицький.

13 листопада український уряд на західних землях офіційно проголосив про утворення Західноукраїнської Народної Республіки у складі Галичини, Закарпаття і Буковини, що мала свій уряд, державний герб у вигляді золотого лева на синьому полі та власну армію.

Воєнні події у Львові розгортались не на користь українців. Якщо у першій половині листопада український гарнізон вів бої з польським населенням міста, яке об’єднувалось в озброєні загони, то вже 20 листопада до Львова з Кракова під командуванням підполковника Токашевського, прибуло майже 1400 піхотинців і 8 гармат, а наступного дня з’явився ще один загін, яким командував генерал Б. Роя. Прибуття до Львова польських регулярних частин призвело до остаточної зміни ситуації на користь поляків. Тому в ніч з 21 на 22 листопада, після тритижневих боїв, за наказом полковника Г. Стефаніва, українські військові частини залишили Львів.

21 листопада 1918 р. є початком польсько-української війни, оскільки саме в цей день бойові дії проти українського війська розпочали військові

частини регулярної польської армії. Бажання об'єднати українські землі в єдину державу привело до злуки всіх українських земель, яка відбулася 22 січня 1919 р., в Українську державу. Західна частина цієї держави отримала назву Західної Області Української Народної Республіки. Проте об'єднання не принесло бажаного результату. Уряд Східної України основну загрозу вбачав у більшовицькій Росії, а уряд ЗОУНР вважав, що передусім необхідно боротися проти Польщі. Тому проголошена Злука всіх українських земель залишилась, в основному, формальним актом, який не зміг об'єднати Україну в боротьбі проти ворога.

Невдача третього наступу на Львів підірвала віру армії в успішне завершення війни. 26-27 березня 1919 р. поляки провели низку переможних воєнних операцій, через що українська сторона втратила Краківець, Яворів, Янів і ще декілька населених пунктів. Протягом березня-квітня поляки активізували бойові дії по всьому фронту. Цей наступ поляків зумовив загальний відступ УГА по всьому фронту на лінію Рівне – Дубно – Радивилів, а перший корпус УГА змушений був із боями відійти за р. Буг і далі на лінію Буськ – Броди.

Виходячи з реальної обстановки, Директорія УНР 24 вересня 1919 р. оголосила війну урядові Півдня Росії. Для України та її армії склалася дуже непроста ситуація, через що українці протистояли трьом сильним ворогам – Червоній армії, Добровольчій армії генерала Денікіна та польській армії. Восени 1919 р. це становище ще більше ускладнилося епідемією тифу. Армія знесилювалася з кожним днем.

Військовий союз Галицької армії з денікінцями був недовгим. Переможні бої більшовиків наприкінці грудня 1919 р. примусили денікінські частини відступити на південь. На початку січня "червоні" загони підійшли до району розташування галичан. Начальна команда Галицької армії залишила Вінницю і разом з частинами Добровольчої армії відступила на південь.

Після від'їзду Начальної команди для керування УГА був створений Революційний комітет УГА, який очолив поручник Давид і отаман Н. Гірняк. В існуючій ситуації Галицька армія не могла вступити у бої з червоними

військами, які були набагато численніші, краще озброєні та забезпечені. Тому 12 січня 1920 р. Революційний комітет УГА уклав договір про перемир'я з більшовиками, згідно з яким УГА повинна була перейти на бік більшовиків. До половини березня 1920 р. УГА перебувала в районі Вінниці, Бершаді, Чечельниці, Балти. В цей період під тиском більшовицького командування відбулась реорганізація Галицької армії, за якою вона була поділена на три бригади. Перша бригада була створена з Другого корпусу УГА й отримала назву 1-ої бригади УСС. Її командиром був призначений спочатку сотник Білинкевич, потім полковник А. Шаманек, згодом – сотник М. Баран. Другу бригаду було створено з Першого корпусу, командиром призначено сотника Ю. Головінського. Основою Третьої бригади став Третій корпус УГА, а її командиром – сотник О. Станимір. Після реорганізації УГА отримала нову назву – Червона українська галицька армія (ЧУГА). Більшовики пообіцяли воїнам ЧУГА, що вони у складі Червоної армії будуть просуватися до Збруча, а після його переходу самостійно визволятимуть Галичину від польської окупації. 24 квітня 1920 р. поляки спільно з армією Директорії розпочали наступ на більшовиків. Попередньо поляки добре попрацювали на ділянці фронту, яку утримувала ЧУГА. Вони обіцяли Галичині широку автономію. Дізнавшись про це, 2-га і 3-тя бригади ЧУГА залишили фронт і не брали участі в бойових діях проти польських військ. Перша бригада УСС у боях під Махнівкою була оточена польською кінною дивізією, внаслідок чого, зважаючи на перевагу ворога, українські солдати склали зброю. Друга і Третя бригади ЧУГА перейшли на бік об'єднаних польської армії й частин Армії УНР, але були роззброєні поляками і розформовані. Так перестала існувати Українська галицька армія.

Причиною поразки Галицької армії була, насамперед, недостатня увага тодішнього керівництва держави до потреб армії, погане її забезпечення та фінансування, а також недоліки внутрішньої політики, що виявилося у помилках військового будівництва: творення власних збройних сил у Галичині було розпочато надто пізно; бракувало досвідчених військових кадрів; армія погано фінансувалась і забезпечувалась. Не менш важливим

прорахунком було й те, що Директорія не змогла порозумітися з керівництвом ЗОУНР, внаслідок чого не було єдиного ефективного управління військами.

У поразці відіграло роль і те, що суспільство не було сконсолідоване, не змогло об'єднати всі політичні чинники для спільної боротьби. Крім причин внутрішнього характеру, були й зовнішні: держави Антанти не вірили у можливість утвердження української державності, а відтак не надали українцям допомоги у їхній боротьбі. Таке негативне ставлення до української державності зводило нанівець шанси української дипломатії у міжнародних переговорах.

Втім, незважаючи на програну війну, помилки та прорахунки військового керівництва Галицької армії, вона займає належне місце в українській історії та ще раз доводить незаперечну істину: без сильної, боєздатної та добре вишколеної армії Україна не могла і не зможе в майбутньому існувати як самостійна, незалежна держава.

А.Ф.Лозинський,
кандидат історичних наук,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ У ДАВНІХ СЛОВ'ЯН – ПРЕДКІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Слов'яни – велика група споріднених за мовою й культурою народів, що живуть у Східній і Центральній Європі та утворюють три гілки:

- східнослов'янську (українці, білоруси, росіяни);
- західнослов'янську (поляки, кашуби; чехи, словаки; лужичани);
- південнослов'янську (болгари; серби, хорвати, словенці, боснійці, македонці, чорногорці).

Про слов'ян вперше згадують античні автори у I-II ст. н.е. під іменем венеди. Через 500 років вперше вживається термін "словен", "славен" – люди,

що говорять зрозуміло, по-людськи. Прабатьківщина слов'ян знаходилася в південно-східній частині Центральної Європи, в середньому Подунав'ї або північному Прикарпатті. Пізніше відбулося значне переміщення прабатьківщини слов'ян у північному напрямі приблизно до верхів'я Прип'яті. Звідси почалося поширення праслов'ян на схід до р. Дніпро і на захід до р. Вісла та Одер. У VI ст. почалося масове розселення слов'ян через Карпати на Балкани. В XI ст. слов'яни займали вже значну територію в Східній і Центральній Європі від Адріатичного й Егейського морів до Балтійського моря і Ладозького озера та від р. Ельби до Дніпра (близько 20 % території сучасної Європи).

Давнім слов'янам – предкам українського народу були притаманні такі якості як лагідність, доброзичливість, співчутливість, гостинність, взаєморозуміння. Фундатор національної педагогіки Григорій Ващенко (1878-1967 рр.) у творі "Виховний ідеал" дав пояснення окремих причин своєрідності характеру українців: *"Мирні хліборобські заняття сприяли лагідності вдачі українців і загальній інтелігентності їх, бо доісторичний хлібороб мав більше можливостей, ніж пастух або ловець, задумуватись над таємницями природи й людського життя… Літописець пише про полян, що вони мали лагідну вдачу. Мандрівники, що побували в ті часи на Україні, відзначають велику гостинність наших предків. Ібн-Даст пише, що слов'яни "гостей шанують і добре поводяться з чужинцями, що шукають у них оборони; і з усіма, хто в них часто буває, не дозволяють нікому зі своїх кривдити і утискувати таких людей, у випадку, як хто скривдить або притисне чужинця, допомагають і боронять..."*.

Позитивно відгукувались про предків українців і чужинці. Зокрема, грецький письменник Цисар Маврикій (582-601 рр.) зазначав: *"Для тих, що їх відвідують, вони ласкаві й зичливі, переводять з місця на місце, куди їм треба. Коли б через недбальство господаря гість потерпів яку шкоду, то той, що передав гостя другому господареві, підняв би війну, бо вони вважають своїм обов'язком помстити кривду гостя…"*. Візантійський пізньоантичний історик Прокопій Кесарійський (близько 500 – після 562 рр.) та інші автори

зображували слов'ян як витривалих, загартованих, хоробрих, волелюбних, невибагливих людей. Згадувалися їхня незлобивість, непідступність, надзвичайна чесність і доброзичливе ставлення до чужинців. Для гостя або мандрівника слов'янин міг пожертвувати всім, що було у його домі. Піклуватися про хворих і старих, годувати й доглядати їх слов'яни вважали своїм священним обов'язком.

Видатний український історик і політичний діяч Михайло Грушевський (1866-1934 рр.) відзначає: *"Ся вдача привітна й ясна відбилася і в звичаях та постановах. В старім праві нашім не було смертної кари на провинників, ані калічили за провину, відрубуючи руки, ріжучи уха, носи, як то робили по законам візантийським або старинним німецьким. Духовні потім, перейнявши разом з церковними книгами також і книги законів візантийських, пробували на грецький взірець і у нас завести такі кари на смерть та коліченне, але не приймали того люди. Карали грошима, сажали до в'язниці, в найгіршім разі оддавали в неволю, щоб відробив працею свою провину, але крови проливати, на житє чоловіка наставати не любили…"*.

Доцільно проаналізувати, під впливом яких соціальних чинників складалися гуманістичні національні традиції українців. Археологічними дослідженнями встановлено, що з I тис. до н.е. у слов'ян основними заняттями були землеробство, скотарство, ремісництво, бджільництво. Такий тип мирних занять поступово формував особливі взаємини між людьми та моральні форми поведінки індивідів. Хліборобство як основна форма господарського життя вплинуло на родинний устрій слов'ян. Михайло Грушевський наголошував: *"Тим часом коли у семітів і нордійців, народів номадів і ловців існував патріярхат, у наших предків формою родинного устрою був матріархат поєднаний з моногамією (одноженством)"*. Український історик, етнограф і мистецтвознавець Вадим Щербаківський (1876-1957 рр.) зазначає, що *"…властива українцям екзогамія у сімейному житті сприяла мирним і приязним відношенням до інших племен. З цього погляду українці значно відрізнялись від народів з ендогамною формою родинного життя, як,*

наприклад, німці або москвини. Цим народам властива агресивність і вороже ставлення до інших племен і народів”.

Формування рис народного характеру українців (людинолюбство, відкритість душі та ін.) відбувалося не тільки під впливом основних видів їх діяльності (хліборобство, скотарство, гончарство, бджільництво), але й середовища існування. Ці фактори є взаємопов’язаними між собою: природно-кліматичні умови визначають рід занять людей та історичний перебіг подій. Вплив природи на зародження і розвиток людського життя вважається за аксіому історичної науки. Російський історик проімперського спрямування Василь Ключевський (1841-1911 рр.) стверджував, що *“сила, яка тримає в своїх руках колиску кожного народу, це є природа його землі”*. Проте, вона не діє на все людство однаково. Нерівномірність впливу виявляється на місцевих особливостях людей (побутових і духовних), які виробляються у них під впливом природи. Взяті у своїй сукупності, ці особливості складають народний темперамент. Серед основних стихій природи, що взяли участь у влаштуванні життя і формуванні духовних понять українців, слід відзначити безкрайні степові і лісостепові простори, густу сітку річок, порівняно помірний клімат та відкритий вихід до Чорного моря, яке служило географічною, політичною й господарською основою української землі. Безкрайність і багатство зручних для життєдіяльності вільних територій дозволяли родичам або співплемінникам при першому ж конфлікті або внутрішньоплемінному незадоволенні переходити на нове місце проживання. Ці фактори закріплювали в характері людей доброзичливість, незлобивість, миролюбство та ін.

Формування гуманістичних традицій у предків українців проходило, також, під впливом суспільного устрою. Стародавні слов’яни з VI ст. н.е. жили родовими громадами. Михайло Грушевський, висвітлюючи сутність родового устрою, зазначає: *“Роди жили окремо, “о собі”, як каже літописець як наші хутори задніпрянські або гірські карпатські села. Люди сходилися на певні місця на ті ігрища святочні межи села, на судні “коповища”, де правили суд над провинниками, вишукували злодіїв. Спільними силами для охорони від ворогів, щоб було де сховатися в небезпечну хвилю, ставили собі “город”,*

себто місце огороджене, обведене ровами і валами, куди можна було звезти своїх старих і малих, жінок і дітей і всяке добро...”.

Виконання трудомістких робіт було посильним лише для великого колективу. Саме тому в житті українців особливого значення набула громада. Вона була органом місцевого самоврядування, до компетенції якого належали земельні переділи, оподаткування, судові справи, а також питання допомоги нужденним. Родова громада була об’єднана взаємним обов’язком родичів у матеріальній допомозі, захисті й помсті за завдані кривди. Цей взаємозв’язок був обумовлений як колективним характером виробництва, так і родинними зв’язками між членами роду.

У східних слов’ян закріпились певні громадські стереотипи поведінки, серед яких найважливішими були реципрокація та редистрибуція. Реципрокація – означала взаємний процес розподілу необроблених продуктів харчування, неформальну гостинність, церемоніальний обмін між “свояками”, позичання і відшкодування, компенсацію спеціальних і церемоніальних послуг, передачу матеріальних цінностей та ін. Редистрибуція – означала збирання воєдино більшої або меншої частини продукту, створеного в тій чи іншій людській групі, найчастіше його концентрацію в руках її глави, з наступним розподілом всередині тієї ж самої групи. Редистрибуція була ринковим обміном та формою інтеграції економіки. Вона можлива як в масштабі всього суспільства, так і всередині сім’ї. Характерна для архаїчних (ранньокласових) суспільств. Саме ці процеси були в основі ранніх форм соціальних відносин, а їх головне призначення пов’язане з функціями захисту індивіда в системі роду.

З розпадом родових зв’язків на початку IX ст., стародавні слов’яни почали об’єднуватись у територіальні або сусідські громади, що включали в себе кілька родин і володіли певною територією. Такі об’єднання називалися задругами або вервями і створювались для здійснення спільних справ, у тому числі й допомоги нужденним. Єдність такої громади підтримувалась господарськими зв’язками.

Література:

1. Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 191 с.
2. Горілий А.Г. Історія соціальної роботи в Україні. – Тернопіль : ТАНГ, 2001. – 191 с.
3. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М.Грушевський; Упор. О.Копиленко. – К. : Т-во "Знання" України, 1991. – 240 с.
4. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.): Курс лекцій / В.І.Яровий, П.М.Рудяков, В.П.Шумило та ін. – К. : Либідь, 2001 р. – 632 с.
5. Мигович І.І. Соціальна робота: Навч. посіб. – Ужгород : УжДУ, 1997. – 191 с.
6. Поліщук В.А., Янкович О.І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. – 256 с.
7. Попович Г.М. Історія соціальної роботи в Україні і за рубежем: Навч.-метод. посіб. –Ужгород : Гражда, 2000. – 143 с.
8. Соціальна робота: Хрестоматія. Книга ІІІ / Ред. кол.: Андрущенко В.П., Астахова В.І., Бех В.П., Бех І.Д., Лукашевич М.П., Мигович І.І. та ін. – К. : Ін-т вищої освіти АПН України ; ДЦССМ, 2001. – 396 с.
9. Фурман А., Підгурська М. Історія соціальної роботи // Психологія і суспільство. – Тернопіль : ТНЕУ; Економічна думка, 2010. – № 4. – С. 163-204.
10. Шарин В.И. История социальной работы: Учеб. пособ. / В.И.Шарин. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2010. – 368 с.

О.М.Шелюх,
викладач,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПРОЛЕГОМЕНИ ДО ФРАНКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВАСИЛЯ СІМОВИЧА

Серед відомих постатей, доля яких так чи інакше була пов'язана з Іваном Франком, чільне місце посідає особистість Василя Сімовича. Творчі шляхи цих двох діячів українства, що значною мірою спричинилися до розвитку національної культури, перетнулися на початку 900-х років.

Із літературною та літературно-критичною творчістю Івана Франка Василь Сімович був знайомий ще зі шкільної лави, але особисте знайомство двох митців відбулося лише у 1908 році, коли В.Сімович – майбутній учений, був одним із членів чернівецького молодіжного товариства "Молода Україна",

основу якого складала молодь, що не тільки виявляла велике зацікавлення українським всесвітнім письменством, а й мала неабиякий журналістський талант (Микола Левицький, Лев Когут) і навіть письменницький талант (Антін Крушельницький, Василь Сімович). За два роки існування "Молодої України" В. Сімович підготував до друку і видав велику кількість творів, що принесло йому пошану в письменницьких колах. Йому довіряли видання своїх творів Марко Черемшина, Ольга Кобилянська, Леся Українка. Його рук не оминали й твори І. Франка.

Таким чином, стараннями В. Сімовича вдруге побачила світ повість І. Франка "Петрії й Довбущуки". Відомо, що в 1908 році І. Франко важко захворів, і В. Сімович простягнув йому руку допомоги, запропонувавши перевидати першоповість. І тут може виникнути цілком слушне запитання: чому І. Франко вирішив перевидати саме першоповість, адже він вважав її слабкою річчю? Відповідь на це запитання ми знайдемо у постскриптумі до повісті, де І. Франко писав: "Знаючи добре хиби тої в молодих літах писаної повісти, я був би навіть не подумав передрукувати її, якби не предложенє д. Василя Сімовича, професора учит. семінарії з Чернівців, який 1908 року, в часі, коли мене постигло нещастє, через посередництво д. В. Гнатюка попросив у мене дозволу передрукувати всю повість у видаваній ним "Бібліотеці для молодіжі", яку він там дав переписати фонетичним правописом" [7, с. 283]. Отже, пропозиція перевидати першоповість була першим ближчим безпосереднім знайомством В. Сімовича з І. Франком.

Наприкінці XIX ст. в Україні складається філологічна школа. У Львові філологічна школа літературної критики прищеплюється під впливом В. Ягича, апологетами якої стають проф. К. Студинський, С. Смаль-Стоцький, І. Франко, В. Щурат, М. Возняк. А В. Сімович, як молодий науковець 20-х років, щиро вважав І. Франка та С. Смаль-Стоцького своїми учителями, від яких і перейняв традиції філологічного типу дослідження літературних творів.

Основним завданням філологічної школи її представники передусім вважали розшуки в архівах і книжкових сховищах невідомих і забутих художніх творів та інших давніх пам'яток писемності, їх науковий опис та

текстологічне вивчення і через критику тексту – встановлення канонічного тексту або архетипу, а далі – публікацію літературних і близьких до них пам'яток із фактологічним коментуванням. На думку В. Перетца, саме філологічний метод, використовуючи кращі здобутки і позитивні сторони усіх інших, є найконструктивнішим, науково-об'єктивним, який дає змогу вивчати не вибіркові явища, а всю літературу.

Деякі тогочасні вчені – "спеціалісти-естети" вважали, що філологічний метод – це "копання на чорному дворі науки", на що В. Перетц відповідав, що без "чорної роботи" не можна будувати "храм науки" [4, с. 216]. Учений стояв на тій позиції, що всі літературні твори від найдавніших часів треба вивчати як результат творчості людини у слові – коли, де і як вони виникли, причини їх появи та історію збереження. При вивченні пам'яток літератури, каже В. Перетц, філолог повинен врахувати дані допоміжних наук: бібліографії, палеографії, історіографії, історії мови, літератури та мистецтва.

Відомо, що складником філологічного методу є "теорія внутрішньої інтерпретації" художнього твору, а В. Сімовича вважають одним із засновників школи "внутрішньої інтерпретації" художнього твору. Принцип внутрішньої інтерпретації, яким так досконало володів В. Сімович, чітко проявляється в його літературних портретах, присвячених Т. Шевченкові, Ю. Федьковичу й І. Франкові зокрема

Варто зазначити, що І. Франко був знайомий з принципами методу "внутрішньої інтерпретації", але у своїх дослідженнях їх не застосовував, хоча самого методу не заперечував.

Що ж це за явище "внутрішньої інтерпретації" художнього твору?

У літературознавчому словнику-довіднику (1997) зазначено, що інтерпретація – це "дослідницька діяльність, пов'язана з тлумаченням змістової, смислової сторони літературного твору на різних його структурних рівнях через співвідношення з цілістю вищого порядку. Смисловий зміст досліджуваного літературного явища в інтерпретації виявляється через відповідний контекст на фоні сукупностей вищого порядку" [3, с. 316].

Отже, В. Сімович, досліджуючи, аналізуючи творчість І. Франка (і не лише), пишучи передмови до редагованих і видаваних творів, розкриває внутрішній зміст (“смислову сторону”) літературних творів через “співвідношення з цілістю вищого порядку” – через життя письменника і суспільні події, з якими воно тісно переплетене. Таким чином, інтерпретатор дає можливість читачеві заглянути вглиб душі поета, і через це зрозуміти істинний зміст і настрій твору.

Існує цілком слушна думка (М. Зубрицька), що окремі положення представників школи “внутрішньої інтерпретації” поезії (С. Смаль-Стоцький, В. Сімович, С. Єлюк) ”синтезують теоретичні міркування О. Потебні” [2, с. 81], який звертав основну увагу на психологію творчості письменника і літературних героїв, на гносеологічну природу мислення і закономірності пізнання сутності образів, а також на концепцію “внутрішньої форми”.

Ознайомившись з теорією “внутрішньої форми” О. Потебні, з його методами інтерпретації, не важко помітити деяких паралелей, які лежать між методом інтерпретування художніх творів цього знаменитого вченого з методами С. Смаль-Стоцького та В. Сімовича. Два останні пояснюють кожне слово, вислів, навіть речення, намагаючись схопити зміст та значення не буквально, а символічно, бо, якщо твір зрозуміти у буквальному значенні, каже О. Потебня, це означає – зовсім його не розуміти [5, с. 29].

Відомо, що у своїй літературно-критичній діяльності І. Франко акумулював принципи багатьох методів дослідження: і культурно-історичного, і порівняльно-історичного, й есто-психологічного та філологічного. Особливо великого значення вчений надавав порівняльному методу у літературознавчих дослідженнях, про що наголосив у праці “Шевченко і критики”: “Ми признаємо його величезну вагу для літературно-наукових досліджень повністю і вважаємо його для них єдино можливим і раціональним” [8, с. 635] . На думку І. Франка, цей метод надзвичайно важливий і корисний при дослідженнях світових літератур. Вчений каже: “Лиш на його основі можна побачити наглядно, як духове життя народів впливає взаємно на себе, як постають, ширяться від одного народу до другого і гинуть різні літературні течії, як викликають при

однакових обставинах у неоднакових народів однакові літературні прояви і т. п. […] На підставі порівняльного методу переконуємося, що загальні літературні прояви не поминають і нашого народу, і нашої літератури” [1, с. 340].

Отже, порівняльний метод, ставши міцною основою української літературознавчої науки, сприяв утворенню порівняльно-історичної школи, здобутки якої, йдучи за І. Франком, активно культивував і В. Сімович. Аналізуючи творчу спадщину Марка Вовчка, учений вдається до порівняння тем і настроїв творів письменниці з художніми полотнами Т. Г. Шевченка. В. Сімович вважає, що Марко Вовчок, в основному, порушує такі ж теми, як і Шевченко. Та існують деякі відмінності, бо у Шевченка “за такий лад буриться кров, він вибухає гнівом, кидає громами…” [1, с. 340] Тобто, слово – могутній протест, який “струшує сумлінням так сильно, що здається: ось-ось мусять панщизняні спасти кайдани з людей, і вони будуть вільні” [1, с. 341]. Та цього В. Сімович у Марка Вовчка знайти не може.

Отже, порівняльний принцип дає можливість В. Сімовичу вичерпно проаналізувати художню палітру обох митців.

Ми знаємо В. Сімовича і як неперевершеного видавця і популяризатора класичної української літератури. Але й тут не обійшлося без впливу І. Франка: принципи, за якими працював В. Сімович, поступово вироблялися на основі редакторського таланту І. Франка, який ніколи не вважав своїх творів “історично-літературними” документами, і, перевидаючи їх, вносив правки згідно з власною мовною еволюцією та об’єктивними змінами у розвитку української мови.

Слід додати, що редагування Франкових творів постійно вимагало від В. Сімовича розв`язання двох важливих і дискусійних проблем: правописної і власне мовної. І тому до 1916 року В. Сімович, готуючи до друку твори поета, постійно консультувався з ним щодо видання того чи іншого твору (про це свідчить листування В. Сімовича з І. Франком)[1]. На основі здобутого досвіду,

---

[1] Див.: Білоус М.П., Терлак З.М. Василь Сімович.- Львів, 1995.

В. Сімович продовжував редагування текстів і після смерті І. Франка, але вже з огляду на його прижиттєві вимоги.

Отже, перетинання творчих стежок двох талановитих майстрів слова – І. Франка та В. Сімовича – не лише дало І. Франкові віру і силу до життя –а й дало світові нові видання Франкових творів з неперевершеним редакторським оформленням і науково-цінними передмовами. Це, врешті-решт, стало початком глибокого і всебічного дослідження творчості І. Франка – «цілого чоловіка», яке загалом дає підстави пізніше говорити про ще одну цікаву франкознавчу концепцію (поряд з концепцією М. Возняка, С. Єфремова) першої половини ХХ століття.

Література:

1. Верниволя В. [Сімович В.] Марія Марковичка (Марко Вовчок) / Василь Верниволя // Життя і знання. – 1934. – Ч. 12. – С. 340–341.
2. Зубрицька М. В. Сімович і школа внутрішньої інтерпретації художнього твору / М. Зубрицька // Розвиток мовознавства в Західній Україні в 20–30-их роках ХХ ст. : Регіональна наукова конференція, присвячена пам’яті Василя Сімовича : тези доповідей (28–29 січня 1992 року). – Львів : [б. в.], 1992. – С. 81.
3. Літературознавчий словник-довідник – К. : ВЦ ”Академія”, 1997. – 752с.
4. Перетц В. Из лекций по методологии истории русской литературы / В. Перетц. – [б. в.], 1922. – 264 с.
5. Потебня О. Думка й мова (фрагменти) / О. Потебня // Слово. Знак. Дискурс : антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів : Літопис, 1996. – С. 23–40.
6. Фізер І. Психолінгвістична теорія літератури Олександра Потебні : Метакритичне дослідження / І. Фізер. – К. : Видавничий дім “КМ Academia”, 1993. – 112 с.
7. Франко І. Post scriptum // Франко І. Петрії і Довбущуки. – Чернівці, 1913. – с.283.
8. Франко І. Шевченко і критики / І. Франко //Франко І. Твори : У 50-ти т. – Т. 35. – Київ : Наукова думка, 1982. – 512 с.

Ю.О.Яковлєв,
аспірант,
Інститут історії, політології і міжнародних відносин,
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника
(м.Івано-Франківськ)

УКРАЇНСЬКА РАДИКАЛЬНА ПАРТІЯ НА ПОЧАТКУ XX ст.: ПОШУК МІСЦЯ В ГАЛИЦЬКОМУ ПОЛІТИКУМІ

На початку XX ст. в партійно-політичному житті Галичини відбулися суттєві зміни. Внаслідок розколу всередині Русько-української радикальної партії (РУРП, що на межі XIX – XX ст. була перейменована на Українську радикальну партію, далі – УРП) у 1899 р. було засновано Українську соціал-демократичну партію (далі – УСДП) та Українську націонал-демократичну партію (далі – УНДП). По суті, виникла двопартійна система, в якій УРП належала роль лівої опозиції до центристської УНДП [8, с.202].

На початку XX ст. Галичина була охоплена страйковим рухом. Протягом 1900–1901 рр. поодинокі селянські страйки відбувалися в Тернопільському та Борщівському повітах. Однак найбільшого розмаху сільськогосподарський страйк набув влітку 1902 р. [5, с.85]. Агітацію та підготовку страйкової акції здійснювали радикали, діячі УНДП і УСДП. Члени згаданих вище партій засновували по селах спільні страйкові комітети, проводили серед місцевих жителів пропагандистську роботу, поширювали політичні відозви [9, с.64].

На травень 1907 р. були призначені перші вибори до Державної ради (австрійського парламенту) на основі загального виборчого права. У сільських округах вони мали відбутися 14 травня, а в міських – 17 травня. Так, на виборах 1907 р. від УРП було обрано Л. Бачинського, К. Трильовського і М. Лагодинського [10, с.1; 7, с.444].

25 лютого 1908 р. відбулися вибори до Галицького крайового сейму. Радикальна партія здобула три мандати (П. Думка, І. Макух, І. Сандуляк) [7, с.468; 11, с.113, 114].

2 лютого 1910 р. у Львові радикали Л. Бачинський, М. Лагодинський, П. Думка, І. Макух та І. Сандуляк на запрошення Ю.Романчука, голови українського парламентського клубу взяли участь у зборах українських

депутатів парламенту та сейму від Галичини і Буковини. Крім делегатів від УРП, також були представники УНДП, два депутати від УСДП (С. Вітик і Я. Остапчук), члени палати панів і вірилісти, тобто митрополит, архієпископи тощо [7, с.534, 535]. Підсумком нарад, якими керував А. Шептицький, став програмний маніфест (заява), що "підніс змаганнє до автономії територіяльно-національної для Східної Галичини і Північної Буковини, та повної самоуправи руського народу, поділу всіх властей адміністраційних в обох краях; потребу поборювання панросійської пропаґанди; справу участи в правительстві та обезпечення мира" [7, с.536].

Наприкінці березня 1911 р. імператор Франц-Йосиф видав рескрипт про розпуск палати послів Державної ради. Нові парламентські вибори були призначені на червень 1911 р. [7, с.570, 572].

5 квітня 1911 р. на сторінках "Громадського голосу" (партійного органу УРП) була опублікована "Відозва до наших селян виборців !". Від імені головної управи радикальної партії "Відозву" підписали М. Лагодинський (голова управи), Л. Бачинський, К. Трильовський, В. Стефаник, С. Данилович, І. Макух, М. Павлик, П. Думка, І. Сандуляк, М. Олійник, М. Яцків і Л. Мартович [1, с.1]. Загалом, у результаті виборів, які відбулися влітку 1911 р. від УРП до Державної ради було обрано п'ять депутатів (Л. Бачинський, М. Лагодинський, П. Лаврук, В. Стефаник і К. Трильовський) [7, с.574; 6, с.117].

20 січня 1912 р. головна управа УРП підготувала звернення до "Організаторів і членів ширшого заряду Української радикальної партії". Документ підписали члени президії у складі М. Лагодинського (голови), М. Павлика та І. Макуха, заступників голови і секретаря З. Ткачука. Головна управа УРП зобов'язувала повітові осередки партії організовувати віча, присвячені реформі виборчої ординації до Галицького крайового сейму. Відповідно до редакції "Громадського голосу" мали надсилатися звіти з проведених віч [12, s.328].

30 червня 1913 р. відбулися чергові вибори до Галицького крайового сейму. Депутатами від УРП були обрані П. Думка, П. Лаврук, М. Лагодинський, І. Макух, І. Сандуляк та К. Трильовський [7, с.657; 11, с.115].

У жовтні 1913 р. члени УРП С. Данилович, М. Лагодинський, В. Стефаник, Л. Бачинський і М. Павлик були присутні на першому з'їзді українського радикального студентства. На з'їзді, поряд із студентськими та загальнонаціональними справами, було розглянуто питання діяльності УРП, її подальшої тактики і стратегії [2, с.99]. Члени радикальної партії поряд із студентами виступали та брали участь у дискусіях [3, с.209].

14 лютого 1914 р. на пленарному засіданні Галицького крайового сейму було ухвалено новий крайовий статут і виборчу ординацію [4, с.103; 6, с.112]. Як голова партійної організації радикалів у дебатах взяв участь М. Лагодинський, який виступив з промовою [7, с.688]. Згідно з новим крайовим статутом українське сеймове представництво отримало змогу вибирати своїх представників до крайового виділу, сеймових комітетів і крайових установ. До складу Галицького крайового сейму мало увійти 228 депутатів (в тому числі й ректор українського університету), з них 62 мандати повинні були одержати українці [6, с.112].

4 березня 1914 р. завершила роботу чергова сесія Галицького крайового сейму. Намісник В. Коритовський, на підставі цісарського розпорядження відтермінував Галицький крайовий сейм [7, с.695]. Після завершення засідань Галицького крайового сейму радикали розпочали підготовку до чергових виборів. Так, 12 квітня 1914 р. у Львові головна управа УРП скликала нараду мужів довір'я. Напередодні Першої світової війни до складу головної управи УРП входили М. Лагодинський, І. Макух, С. Данилович, М. Павлик, Л. Бачинський, К. Трильовський, О. Назарук, В. Гуркевич, П. Думка, В. Стефаник і М. Олійник [12, s.356].

Таким чином, на початку XX ст. УРП вдалося відновити свої позиції у краї, проводити активну діяльність та впевнено конкурувати з іншими українськими партіями.

Література:

1. Відозва до наших селян виборців! // Громадський голос. – Львів, 1911. – Ч.14, 5. цьвітня. – С.1.
2. Гурак І. РУРП (УРП) та українське студентство (1890–1914 рр.) / І. Гурак // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2006-2007. – Ч.12-13. – С.94–102.

3. Гурак І. Ф. “Молода Україна”: студентство в суспільно-політичному житті Галичини (60-ті рр. XIX ст. – початок XX ст.) / Ігор Федорович Гурак. – Івано-Франківськ: видавництво ПП Третяк І.Я., 2007. – 280 с.
4. Демкович-Добрянський М. Потоцький і Бобжинський. Цісарські намісники Галичини 1903–1913 / Михайло Демкович-Добрянський. – Рим: Видання Українського Католицького Університету св. Климента Папи Том.LIX, 1987. – 129 с.
5. Каковський К. Г. На шляху до Великого Жовтня. Страйковий рух в Галичині кінця XIX – початку XX ст. / Костянтин Георгійович Каковський. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1970. – 154 с.
6. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.) / Микола Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
7. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914. На підставі споминів / Кость Левицький. – Львів: З друкарні оо. Василіян у Жовкві, 1926. – 736 с.
8. Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в XIX столітті / Іван Лисяк-Рудницький // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: у 2 т. – К.: Основи, 1994. – Т.1. – С.193–202.
9. Павко А. І. Посилення впливу політичних партій Східної Галичини на громадське життя краю в 1900–1907 рр. / А. І. Павко // Український історичний журнал. – 2002. – №5. – С.63–79.
10. 32 руських послів в австрійській державній раді // Громадський голос. – Львів, 1907. – Ч.41, 4. червня. – С.1.
11. Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму / Ігор Чорновол. – Львів: Тріада плюс, 2010. – 228 с.
12. Tomczyk R. Galicyjska Rusko-Ukraińska Partia Radykalna w latach 1890–1914. – Szczecin, 2007. – 422 s.

В.А.Саченко,
аспирант,
Одесский национальный политехнический университет

ПУТИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЭПИСТЕМОЛОГИЧЕСКОГО СТАТУСА ИСТОРИИ

Любая область научного знания характеризуется некоторыми устойчивыми общепринятыми представлениями, которые проясняют ее суть и формируют понимание ее целей и задач. Однако, историческая наука в XX в. развивалась очень противоречиво. С одной стороны, именно в XX в. были созданы глобальные исторические теории, цивилизационный подход и

исторический материализм. С другой стороны, во второй половине XX в. историческая наука рассыпалась на отдельные отрасли. В ней сегодня существует несметное количество разных направлений, представители которых все меньше понимают друг друга.

Эта тенденция усиливается в связи с постмодернистским вызовом, отличительной чертой которого, является приоритет языка над опытом, ведущий к открытому скептицизму относительно способности человека к наблюдению и истолкованию внешнего мира, особенно человеческого мира. В истории этот скептицизм проявляется в невозможности достоверной интерпретации прошлого. В связи с этим возникает проблема существования истории в качестве целостной научной дисциплины, имеющей определенный эпистемологический статус.

Доминирующим направлением в исторической науке XX в., имеющим наибольшее число сторонников, является позитивизм. В рамках позитивизма первостепенная обязанность историка состоит в сборе фактов о прошлом, подлинность которых устанавливается методом критического анализа первоисточников. В связи с этим позитивисты считают, что истинное credo историков может быть только одно: «история пишется по документам, нет их – нет и истории» [1].

Однако теоретические установки позитивизма постепенно начали подвергаться серьёзной критике. Прежде всего, в центре критического анализа оказалось утверждение позитивистов об «историческом факте» как некотором незыблемом и простом образовании, которое историк отыскивает и фиксирует, исходя из критики источников. Д. Тош отмечает, что «большинство из того, что проходит как «исторические факты» на самом деле зависит от вымыслов исследователя» [2, С.157]. В связи с этим можно согласиться с Э. Х. Карром, который проводил различие между фактами прошлого и историческими фактами: «исторические факты не могут быть полностью объективными, ведь историческими они становятся лишь в силу значения, которое им придаёт историк» [3, С.120].

Пересмотру и критике подверглась другая установка – ориентация в истории на методы, подходы и стратегии познания, присущие естественным наукам. Представители французской школы «Анналов» Л. Февр и М. Блок были первыми, кто показал несостоятельность и ограниченность этой установки. Л. Февр отмечал, что в своих работах историки-позитивисты подменяли реальную жизнь людей текстами исторических памятников. Поэтому он призывал отказаться от сосредоточенности историков только на внешней политической истории, но существенно расширить поле исторического исследования, изучая ментальность (мысли, переживания, представления и т.д.) людей определённой исторической эпохи.

Под влиянием «лингвистического поворота» в середине XX века стала развиваться постмодернистская парадигма понимания истории и исторического исследования. Среди её основоположников можно выделить Х. Уайта, который в работе «Метаистория» (1973) представил историю как сугубо литературную деятельность, функционирующую в рамках определённых риторических правил [4]. Так же и К. Дженкинс в работе «Переосмысление истории» (2003) указывает на то, что «…нет такой вещи как корректный исторический метод и что история никогда не сможет удовлетворить свое стремление стать эпистемологией…» [5, С.5]. К сторонникам постмодернистской парадигмы истории можно отнести М. Фуко, Ф. Анкерсмита, А. Данто и др.

Исходя из понимания языка как определённой структуры, определяющей наше представление о реальности, постмодернисты делают вывод о том, что объективный исторический метод, находящийся вне текста невозможен и существует лишь интрепретационный подход к любому виду реальности, будь-то реальность прошлого или настоящего. В связи с этим ими предлагается понятие «интертекстуальности», которое показывает, что тексты прошлого не должны рассматриваться в изоляции, а в любой конкретный момент мир текстов состоит из разнообразных видов производства, каждый из которых имеет собственную культурную обусловленность, категории и образцы использования.

Таким образом, любое историческое исследование, претендующее на объективность бессмысленно, поскольку из исторических источников каждый историк может извлечь практический любой смысл. Не существует никаких методов и способов преодоления субъективности и неопределённости при прочтении текстов: «каждый имеет право на собственный взгляд».

В силу этого история полностью лишается упорядоченности и структурности, прошлое не удается ни воссоздать, ни реконструировать. События и люди, в них действующие оказываются лишь плодом воображения историка, субъективными предпочтениями, взятыми из бесконечного множества возможных стратегий. По выражению К. Дженкинса, история превращается в «дискурсивную практику, позволяющую людям отправляться в прошлое, думая о современности, копаться там и перестраивать его в соответствии со своими потребностями» [5, С.68].

Развитие постмодернистской парадигмы привело к тому, что определяется как «дестабилизация» истории. Ставя под вопрос саму возможность объективного исследования, постмодернизм подрывает авторитет истории как науки. История в её традиционном понимании теряет всякое как теоретическое, так и практическое значение, поскольку она лишается какого-либо эпистемологического статуса. Поэтому следует искать новые пути и иные стандарты развития исторического знания, на которых оно вновь может обрести значимость, объективность и надежность. Исходным пунктом подобного рода поисков необходимо признать не позитивистский идеал «документальной истории», а тезис о том, что история – это конструкт, и лишь изучив законы создания этого конструкта, станет возможным воссоздать «настоящее» прошлое. В связи с этим первостепенное значение в истории приобретает методологический инструментарий таких гуманитарных дисциплин как герменевтика, антропология, семиотика и т.д.

Таким образом, крайности релятивистского похода, свойственного постмодернизму, могут быть преодолены как в рамках теоретических аргументов, так и в ходе практического исторического исследования. Проверка фактов и строгое следование историческому контексту позволяют

исследователю провести грань между подлинными событиями и нарративом, в котором они представлены. Также выполнимой оказывается и задача исторического объяснения, которая, основываясь на причинно-следственных моделях, позволяет раздвигать узкие рамки интертекстуальнсти.

Другим весомым теоретическим аргументом в пользу значимости и плодотворности исторических исследований является то, что история как наука выполняет важную социальную функцию. Создание истории, по сути, необходимо для осмысления нашего существования во времени. Фундаментом исторических нарративов является тот факт, что они формируют социальное действие – непрерывную линию, проходящую через прошлое, настоящее и будущее, поэтому их эпистемологический статус оказывается довольно высоким.

Литература:

1. Филюшкин А.И. Историческая наука в XX веке. Лекция/ Электронный режим доступа: http://www.novist20w.narod.ru
2. Тош Д. Стремление к истине. Как овладеть мастерством историка / Пер. с англ. – М.: Мир, 2000. – 296с.
3. Carr E.H. What is History? – Penguin, 1964. – 128p.
4. Уайт Х. Метаистория: Историческое воображение в Европе XIX века/ Пер. с англ. Е.Г. Трубиной, В.В. Харитонова. – Екатеринбург: изд-во Уральского ун-та, 2002. – 527с.
5. Jenkins K. Rethinking History. – Routledge, 1991. – 77p.

О.Гібляк,
студент 1-го курсу,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності.
Науковий керівник: О.М.Шерман,
доктор політичних наук, доцент,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

МОНАСТИР БЕРНАРДИНІВ В СОКАЛІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Краєзнавча діяльність є невід`ємною складовою патріотичного виховання. Вивчення пам`яток рідного краю стимулює інтерес до історії, допомагає краще зрозуміти минуле і сучасність. Особливо близькими нам є пам’ятки тих місць, де ми народилися і виросли. Тому я вирішив розповісти про

історію Сокальського монастиря бернардинів. Вивчення та узагальнення історії Сокальського монастиря отців бернардинів, дослідження історичної та архітектурної цінності костелу, будівлі самого монастиря, історії ікони Сокальської Богородиці дозволить посилити інтерес до вивчення архітектурних пам'яток рідного краю, увагу до вивчення історичної спадщини, виховати повагу до історичного минулого рідного краю та до християнських моральних цінностей. Крім того, трагічна історія монастиря, який неодноразово страждав від пожеж як під час військових дій, так і внаслідок необережності, наочно доводить значення належної організації пожежної безпеки та цивільного захисту.

Історія монастиря починається з історії ікони Божої Матері Утішительки, яка служила духовною опорою усіх надбужанців у часи страждань та лихоліть ще з 1392 року. Коли 2 серпня 1519 року татари напали на Сокаль і спалили його, ікона залишилась неушкодженою. Люди перенесли її у спеціально збудовану дерев'яну капличку на тому самому місці, де незабаром збудували монастир Бернардинів. До чудотворної ікони сходилися люди звідусіль, просячи допомоги і зцілення. Тому в серпні 1598 року єпископ Холмський Станіслав Гомолінський звернувся до ордену бернардинів з проханням взяти під опіку земельну ділянку, на якій стояла капличка. Наступного року бернардинам було виділено місце під будівництво монастиря на лівому березі Західного Бугу, для чого князь Ян Острозький пожертвував 5 тис. злотих, а Ієронім Язловецький подарував земельну ділянку для видобування глини і виробництва цегли.

2 липня 1604 року єпископ Холмський Єжи Замойський посвятив перший камінь під забудову нового костелу, будівництво якого очолив досвідчений архітектор чернець Бернард Авелідес. Під його керівництвом швидко виростали мури, і через 15 років, 14 квітня 1619 р., відбулося освячення костелу. Шановану ікону з почестями внесли у новозбудований храм. Сокальський кляштор почали називати «Руською Ченстоховою».

Оскільки час був неспокійний, постійно йшли війни, через кілька десятиліть монастир оточили великим муром з чотирма баштами і ровом.

Кляштор мав свою залогу, гармати, інше військове спорядження, в його стінах мешканці міста не раз переховувалися від нападів татар. Він був справжньою фортецею, яку протягом XVII століття жодний ворог не спромігся захопити.

У 1650 році розпочалась будова емблематичної споруди Сокаля монастиря Бернардинів. В 1680 році о.Ян Капістран Юркевич прирівняв Сокальський кляштор до Лорето в Італії та Монсарето в Іспанії. У 1723 році ікону коронували (інші джерела називають іншу дату - 8 вересня 1724 р). Для того в Сокаль прибув архієпископ львівський Ян Скарбек. Від того часу Сокаль став одним з найвідоміших Марійських санктуаріїв на Русі.

Наприкінці XVIII століття цісар Йосиф II скасовує чимало монастирів. Задля поповнення державної казни австрійська влада вилучила багато золотих і срібних речей та іншого «зайвого майна» з сокальського монастиря бернардинів.

Трагічним став для монастиря день 25 травня 1843 року, коли внаслідок необережності одного з монахів сталася велика пожежа, в полум'ї якої згоріла чудотворна ікона, а також багато старовинних мистецьких пам'яток, стародруків і рукописів. Однак до наших днів збереглися висока вежа з годинником роботи Івана Черневського із Жовкви (1748), дзвіниця та ризниця.

Через п'ять років (1848 р.) монастир відреставрували, а головний вівтар костела прикрасили копією первісного образу Богородиці. Виконав образ на спеціальне замовлення на мідній блясі львівський майстер Ян Машковський. Однак через десять років, під час бурі 6 березня 1858 р. блискавка двічі вдарила в костьол, викликавши пожежу, яку ченці змогли погасити власними силами.

28 травня 1870 року.. Сонячний, майже літній день... Ніщо не віщувало біди. Аж раптом – знову пожежа! Увесь старовинний архітектурний комплекс був охоплений вогнем, який був таким сильним, що дощенту вигорів не лише монастир, а й частина міста. У полум'ї цієї пожежі загинули унікальні реліквії доби Ренесансу. Від оборонних мурів, які оточували монастир, збереглося небагато: лише дві башти та фрагменти стін.

І знову прийшли на згарище люди, почали відбудовувати монастир. Очолив роботи архітектор А.Кун. Дах костьолу покрили у 1872 р. оцинкованого

бляхою, а каплиці - мідною. Розписи стін зробив краківський художник Ф.Нєдзвєдський.

Про те, що відбувалося на початку XX ст. в історії монастиря, даних немає. Можна припустити, що тоді він жив спокійним життям, поки монастирську тишу не порушили вибухи Першої світової війни.

13 серпня 1914 року Сокаль був зайнятий російськими військами під командуванням генерала Рузського. В липні 1915 року австрійські війська під командуванням генерала Маккензена вступили в бій із росіянами, пересунувши таким чином фронт. Внаслідок військових операцій значна частина монастиря була зруйнована. У наступному десятилітті його відбудували, змінивши дещо верхню частину вежі.

22 червня 1941 року у Сокаль увійшли фашистські війська. Під час війни монастир спочатку був базою німецьких військ, а пізніше, в 1943-1944 роках – місцем переховування поляків. Сюди збігалися шукати захисту від жахіть лихоліття тисячі мешканців навколишніх поселень. Тоді багатостраждальний кляштор майже не постраждав.

Після другої світової війни кордони України було змінено: у 1951 р. Сокаль став українським містом, а Жвирка - українським селом. Після зміни державного кордону монахи залишили будівлю і перебралися до монастиря в Лежайську, забравши з собою усе костельне майно. Чудотворну ікону, багату бібліотеку і архіви монахи перевозять до Кракова. Сокальська ікона оселилася в одній з краківських капличок - аж до 2002 року, коли її після реставрації урочисто не перенесли до Грубешова неподалік українського кордону.

З 1958 року в монастирі влаштована в’язниця. Колонія була заснована 26 лютого 1958 року, її перша назва п/я ЯА-128/47. Наказом ДДУПВП від 18.01.2000 р. № 16 установа перейменована у Сокальську виправну колонію.

27 березня 2012 р. у Сокальській виправній № 47 на Львівщині, де утримують засуджених до довічного ув’язнення, трапилася пожежа. Засуджених перевезли в інші установи. У 2012 р. засіданні президії Львівської обласної ради начальник Управління Державного департаменту України з питань виконання покарань у Львівській області Михайло Дзюдзь підняв

питання про передачу пам’ятки громаді. Капітальних ремонтів історичної пам’ятки століттями ніхто не проводив. Але там є дійсно серйозні ескізи, фрески. Тобто якщо взятися за це, то можна здобути ще одну пам’ятку для Львівщини.

На мою думку, це має стати справою не тільки громади, але й держави.

Література:

1. Славчаник І. Костел Бернардинів в трагічній історії Сокаля / Ірина Славчаник // Голос з-над Бугу. Газета про Сокаль і Сокальщину. – 2012. – 26 квітня. - № 17-18.
2. Старий Сокаль. Персональний сайт : [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://filosokal.mijdim.com/text-istorija.html
3. Ув`язнений монастир : [Електронний ресурс] // Via est Vita. Дорогами України і не тільки. – Режим доступу: http://haidamac.org.ua/2009/03/uvyaznenyj-monastyr/